

UCHWAŁA

Dnia 9 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa E. M. i Stowarzyszenia P. w K.
przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej w W.
o ustalenie nieistnienia wierzytelności, ewentualnie o unieważnienie umowy,
ewentualnie o ustalenie nieważności umowy, ewentualnie o zapłatę,
po rozstrzygnięciu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 listopada 2021 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Apelacyjny w (...)
postanowieniem z dnia 1 lipca 2020 r., sygn. akt I ACa (...),

"Czy dopuszczalna jest apelacja powoda od wyroku, w części
w której oddalono jego żądanie główne, w sytuacji gdy nie został
zaskarżony wyrok w części uwzględniającej żądanie ewentualne?"

podjął uchwałę:

**Dopuszczalna jest apelacja powoda od wyroku w części,
w której oddalono jego żądanie główne w sytuacji, w której wyrok
ten nie został zaskarżony w części uwzględniającej żądanie
ewentualne.**

UZASADNIENIE

Powodowie Stowarzyszenie P. w K. oraz E.M. domagali się po ostatecznym sprecyzowaniu żądań: 1) ustalenia nieistnienia wierzytelności strony pozwanej tj. Banku (...) Spółki Akcyjnej w W. wynikającej z umowy kredytu budowlano-hipotecznego nr (...) z 19 maja 2008 r. w stosunku do E.M. na dzień 16 października 2015 r. w zakresie kwoty 257 101,88 zł, 2) ewentualnie unieważnienia powołanej umowy kredytu na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 5 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym w całości, ewentualnie w zakresie szczegółowo wymienionych klauzul i zasądzenia na rzecz strony powodowej od strony pozwanej kwoty 10 016,07 zł 3) ewentualnie na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd wskazanych żądań zasądzenia na rzecz strony powodowej od strony pozwanej kwoty 10 016,07 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty 4) ewentualnie ustalenia że postanowienia umowy i Regulaminu wskazane w punkcie 2 żądania nie wiążą stron jako postanowienia abuzywne i zasądzenia od pozwanego na rzecz strony powodowej kwoty 10 016,07 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty 5) ewentualnie ustalenia nieważności umowy.

Wyrokiem z dnia 23 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w K. I) oddalił powództwo w zakresie żądania ustalenia nieistnienia wierzytelności II) oddalił powództwo w zakresie żądania unieważnienia umowy kredytu w całości bądź w części i zasądzenia od strony pozwanej na rzecz powódki E. M. kwoty 10 016,07 zł; III) oddalił powództwo o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powódki E. M. kwoty 10 016,07 zł z odsetkami ustawowymi IV. Ustalił, że postanowienie umowy nr (...) kredytu budowlano-hipotecznego z dnia 19 maja 2008 r. zawartej między E. M. i J. M. w zakresie pkt 11.1 w podanym w wyroku brzmieniu nie wiąże powódki E.M. jako niedozwolone postanowienie umowne V) w pozostałym zakresie powództwo oddalił i rozstrzygnął o kosztach procesu. Wyrok ten co do pkt I, II, III, V i VI zaskarżyli apelacją powodowie wnosząc ostatecznie o jego zmianę przez 1): ustalenie nieistnienia wierzytelności strony pozwanej wynikającej z umowy kredytu z dnia 19 maja 2008 r. w stosunku do E. M. na dzień 16 Października 2015 r. w zakresie kwoty 237 268,03 zł 2) ewentualnie unieważnienie powołanej umowy w stosunku do E.M. 3) ewentualnie ustalenie nieważności umowy, 4) ewentualnie zasądzenie na rzecz powódki od strony pozwanej kwoty 10016,07 zł z odsetkami

ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Rozpoznając apelację Sąd Okręgowy w K. powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz występując z przedstawionym na wstępie zagadnieniem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Żądanie ewentualne jest żądaniem zgłoszonym na wypadek nieuwzględnienia przez sąd żądania zgłoszonego na pierwszym miejscu (żądania głównego). Z tego względu sąd orzeka o żądaniu ewentualnym tylko wówczas, gdy oddali żądanie zgłoszone na pierwszym miejscu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2012 r. I CSK1000/ 12 (nie publ., wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1996 r. III CRN 58/95, nie publ.) Istnieje zatem wewnątrzprocesowa zależność między rozstrzygnięciem o żądaniu głównym (zasadniczym) a rozstrzygnięciem o żądaniu ewentualnym, byt rozstrzygnięcia o żądaniu ewentualnym jest uwarunkowany istnieniem (negatywnego rozstrzygnięcia o żądaniu głównym (zasadniczym)). Z tego względu celowe jest, aby sąd najpierw rozstrzygnął wyrokiem częściowym o żądaniu głównym (art. 317 § 1 k.p.c.) a dopiero po uprawomocnieniu się tego wyroku, jeśli oddalił nim żądanie główne, rozstrzygnął wyrokiem końcowym o żądaniu ewentualnym jeśli bowiem sąd uwzględnia żądanie główne to rozstrzygnięcie o żądaniu ewentualnym jest bezprzedmiotowe a nawet niedopuszczalne. W sytuacji, w której sąd tym samym wyrokiem oddala żądanie główne i uwzględnia żądanie ewentualne, powód może wnieść apelację od tego wyroku gdyż oddalenie żądania głównego przesądza o tym, że jest nim pokrzywdzony, jeśli jednocześnie nie doszło do zaskarżenia wyroku w części uwzględniającej żądanie ewentualne, to nie wpływa to w żaden sposób na dopuszczalność apelacji powoda. W tym zakresie trzeba uznać, że w rozpatrywanej sytuacji ze względu na wspomnianą wewnątrzprocesową zależność rozstrzygnięcia o żądaniu ewentualnym od istnienia negatywnego rozstrzygnięcia o żądaniu głównym wyrok pierwszej instancji nie uprawomocnia się w części rozstrzygającej o żądaniu ewentualnym, wobec czego, jeśli sąd odwoławczy na skutek apelacji uzna że żądanie główne jest zasadne i zmieni lub uchyli zaskarżony wyrok w części

oddalającej to żądanie, na skutek takiej zmiany lub uchylecia automatycznie traci moc zawarte w wyroku rozstrzygnięcie co do żądania ewentualnego. Dla celów pewności obrotu dopuszczalne i wskazane jest, aby sąd drugiej instancji w wyroku wydanym na skutek apelacji powoda w takim wypadku deklaratywnie stwierdził, iż wyrok pierwszej instancji w części uwzględniającej żądanie ewentualne utracił moc na skutek zmiany lub uchylecia wyroku w części oddalającej rozstrzygnięcie o żądaniu głównym.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.